

Ombudsmalık/Ulusal İnsan Hakları Kurumları

Mülteci ve Göçmen Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Hakkında Deklarasyon

24 Kasım 2015

23-24 Kasım 2015'te, Sırbistan Cumhuriyeti/Belgrad'ta gerçekleştirilen "Ombudsmanlık/Ulusal İnsan Hakları Kurumları: Mülteci/Göçmen Krizinde İnsan Hakları Bağlamında Yaşanan Zorluklar" konulu Konferans'a katılan Biz, Ombudsmanlık/Ulusal İnsan Hakları Kurumları temsilcileri;

Göçmen¹ ve mültecilerin² insan hakları ve temel özgürlüklerini, milliyeti de dahil hiçbir nedenle ayırım gözetmeksizin korumak amacıyla, ülkelerimizin taraf olduğu uygun uluslararası ve bölgesel araçları hatırlayarak,

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinde ele alındığı üzere, özgürlük, adalet, barış ve güvenliğin temeli; ve ulusal, Avrupa düzeyi ve uluslararası düzeyde dayanışmanın kurucusu olarak tüm bireylerin eşit ve vazgeçilemez haklarını ve insan onurunu tanıyarak;

Göçmen ve mülteci haklarının geliştirilmesi ve korunmasında ortak sorumluluğumuzun yanısıra devletlerin, bu alandaki yetkilerini tam olarak kullanılabilmesi için Ombudsmanlık/Ulusal İnsan Hakları Kurumlarına, bağımsızlıklarını da tam olarak gözeterek, gerekli kaynağı sağlama sorumluluğunu teyit ederek;

Sınırlarının kontrolü dahil kendi göç/mülteci politikalarını belirlemede devlet egemenliğini tanımanın yanısıra, göçmen ve mültecilerin hangi koşullarda kalabileceğini belirleme anlamında, özellikle sığınma talep ve hakkının belirlenmesi için uygun usullerin sağlanması ve geri göndermeme ilkesine uygun davranma ödevine ilişkin olarak tüm devletlerin uluslararası ve Avrupa insan hakları yükümlülüklerine tabi olduğunu kabul ederek;

Mevcut acil durumun temel özelliklerinin, sürekli şekilde ve çok sayıda gelen olduğunun, birçok varış ülkesi ve transit ülkede sığınma ve kabul altyapısında aşırı iş yükü olduğunun, Avrupa düzeyinde kapsamlı politikaların olmadığı ve olanların da yetersiz şekilde uygulandığının farkında olarak;

Nerede gerçekleşirse gerçekleşsin göçmen ve mültecilere yönelik insan hakları ihlallerini etkili şekilde ele almaya duyulan ihtiyacı kabul ederek;

Varış ülkelerinin ve transit ülkelerin yüksek sayıda göçmen ve mülteci kabul etmeye ilişkin endişelerini kabul ederek;

Göçmen, mülteci ve yerinden edilen kişilerin temel haklarına saygılı ve bu kişilere insani muameleyi de içeren güvenli, usullere uygun ve düzenli göçü sağlamak için uluslararası işbirliğine duyulan ihtiyacın yanı sıra göçmenlerin kapsamlı büyüme ve sürdürülebilir

---

¹ Deklarasyon kapsamında "göçmen" ibaresi, göçmenlik statüsüne bakılmaksızın tüm mültecileri kapsar.

² Deklarasyon kapsamında "mülteci" ibaresi uluslararası koruma ihtiyacı içinde olan tüm bireyleri kapsar.

kalkınmaya olumlu katkılarına kabul eden 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemini (BMGK 70/1) olumlu karşılayarak;

Terörizm ve diğer güvenlik endişelerinin, göçmen ve mültecilerin hakları da dahil insan haklarının yerine getirilmesini sınırlandıramayacağını ve terörizmin hiçbir din, ulus veya etnik gruba atfedilemeyeceğini kabul ederek;

Ombudsmanlıklar/Ulusal İnsan Hakları Kurumlarının, uluslararası ve bölgesel insan hakları standartları ve toplumsal cinsiyet perspektifi çerçevesinde, göçmen ve mültecilerin kabulüne ilişkin kaliteyi artırmanın yanı sıra göçmen ve mültecilerin, özellikle kırılgan grupların, insan haklarının geliştirilmesi ve korunmasını güçlendirme konusunda kararlılığını tekrar ederek;

AŞAĞIDA YER VERİLEN BEYANDA BULUNUYORUZ:

GENEL PRENSİPLER

1. Mülteci ve Göçmenlerin İnsan Haklarına Saygılı Davranma

Yüksek sayılarda göçmen ve mülteci akımından etkilenen tüm devletlere, mültecilerin statüsüne ilişkin BM 1951 Cenevre Sözleşmesi; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve ilgili AGİT İnsani Boyut Taahhütleri dahil olmak üzere uluslararası ve bölgesel insan hakları araçlarına uygun davranma zorunluluğunu hatırlatırız. Mülteci ve göçmenler her tür ayrımcılık ve ayrımcılığa kışkırtmaya karşı korunma hakkına sahiptir. Her bir devletin ulusal taahhütlerini, uluslararası hukuka uygun şekilde yerine getirme görevlerini vurgularız.

2. Sığınma Usullerine Tam Erişim Sağlama

Göçmen ve mülteci konusunda çalışan, göç yolu üzerindeki tüm devletler geri göndermeme ilkesine saygı göstermek ve adil, hızlı, etkili ve toplumsal cinsiyete duyarlı sığınma usullerine engelsiz erişimi, çocuğun yüksek yararını temin etmeyi, bilgi edinme hakkı ve etkili başvuru hakkını her koşulda, hiç bir ayırım gözetmeksizin sağlamak zorundadır.

3. Sınır Ötesi İşbirliğinde Hakların Korunması

Yüksek sayıda göçmen ve mülteci alan tüm devletler, topraklarında kalmakta olan veya transit geçen göçmen ve mültecilere insani müdahale sağlamak ve insan haklarına uygun kabulü güvence altına almak amacıyla yakın işbirliği yapmalı ve güvenilir bilgi paylaşımı amacıyla kanallar oluşturmalıdır.

4. Zalimane ve Küçültücü Muamelenin Önlenmesi

Göçmen ve mülteciler konusuyla ilgilenen tüm devletler, özgürlükten alıkonmayı en son çare olarak düzenleyen ve zorla geri göndermeyi ele alan, göçmen ve mültecilere, yönelik zalimane ve küçültücü muameleyi önlemek amacıyla onaylanmış uluslararası ve bölgesel sözleşmelerden doğan taahhütlerine uygun davranmak zorundadırlar. Avrupa Konseyi ve Birleşmiş Milletlerin yetkili insan hakları organları, devletlere göçmen ve mültecilerin alıkonulmaması ve göçmen çocukların gözaltına alınmasının tamamen kaldırılması konusunda çağrıda bulunmuştur. Göçmen ve mültecilere

yönelik fiziksel ve diğer kötü muameleler ivedilikle ve tam olarak soruşturulmalı ve failler adalet karşısına çıkarılmalıdır.

5. *Entegrasyon Önlemleri ve Aile Birliğinin Güçlendirilmesi*

Tüm devlet yetkilileri aile birliğini desteklemeli ve kamusal ve politik hayata eşit katılımı birlikte, eğitimle ilgili stratejiler, iş piyasası politikaları ve sosyal entegrasyon önlemleri gibi uzun dönem entegrasyon önlemleri geliştirmeli ve uygulamalıdır.

6. *Ekonomik ve Sosyal Hakların Geliştirilmesi ve Korunması*

Devletler, göçmen ve mültecilerin, ilgili durumda en hızlı ve uygun şekilde örgün eğitime entegrasyonun yanısıra yeterli barınma, sağlık hizmeti, yemek, su, hijyen ve çocuk ve ailenin korunması dahil ekonomik ve sosyal haklara, etkili erişimini sağlamalıdır.

7. *Kırılgan Gruplara Koruma Sağlama*

Göçmen ve mülteciler konusuyla ilgilenen tüm devletler, ortaya çıkan insan hakları sorunlarının toplumsal cinsiyete özgü yönlerini de dikkate alarak, haklarını korumak amacıyla çocuklar (refakatli, ayrı ve refakatsiz); işkence, cinsel şiddet veya insan ticareti mağdurları; vatansızlık riski altında olan kişiler; LGBTİ kişiler, travmatize olmuş kişiler; fiziksel ve zihinsel engelliler; yaşlı kişiler gibi kırılgan grupları tanımlamalı ve özel ihtiyaçlarını karşılamalıdır.

OMBUDSMANLIK / ULUSAL İNSAN HAKLARI KURUMLARININ TAAHHÜTLERİ³

Bu acil durumu akılda tutarak, çabalarımızı göçmen ve mülteci haklarının uluslararası ve bölgesel insan hakları standartlarına uygun olarak korunması ve güçlendirilmesine odaklamaya duyulan ihtiyacı kabul etmekteyiz. Bu amaçla, Ombudsmanlık/Ulusal İnsan Hakları Kurumları olarak;

1. Ombudsmanlık/Ulusal İnsan Hakları Kurumlarına şikayette bulunma olasılığını teşvik etmek mülteci ve göçmenleri, haklarının ihlal edildiğini düşündükleri durumlarda bu fırsatı kullanmaları yönünde cesaretlendirmek ve insan haklarına uygun davranılmadığına ilişkin şüphe doğması halinde resen soruşturma başlatmak.
2. İlgili bilgi ve delilleri toplamak ve böylece mülteci ve göçmenlerin yaptığı başvuruları çözenin yanısıra, ulusal yetkililerin mevcut uygulamalarında değişiklik yaratabilmek ve taslak yasal metinlere ilişkin öneride bulunmak amacıyla Ombudsmanlık/Ulusal İnsan Hakları Kurumlarının en önemli güçlerinden biri olarak, olabildiğince çok sayıda yerinde ziyaret düzenlemek ve olay yerinde bulunmak ve diğer izleme metotlarını kullanmak.

³ Bu taahhütler, Ombudsmanlık/Ulusal İnsan Hakları Kurumlarının ülkelerinde sahip oldukları yetkiler çerçevesinde anlaşılır ve uygulanır.

3. Özellikle mevcut durum ve giderek artan yabancı düşmanlığı bağlamında mülteci ve göçmenlerin insan hakları konusunda farkındalık yaratma ve doğru bilginin yayılması çalışmalarında bulunmak.
4. Devlet yetkilileri ve politikacıların nefret söylemini ve ayırımçı uygulamaları yaratan veya teşvik eden açıklamalarına şiddetle karşı koymak ve yetkilileri bunu önlemek için gerekli önlemleri almaya teşvik etmek.
5. Mülteci ve göçmenlerin haklarının ihlalini kamusal düzeyde kınamak, bu eylemlere karşı çıkmak ve kabul merkezleri ve diğer barınma tesislerinde korunmaları dahil, mülteci ve göçmenlere karşı tolerans ve şefkati desteklemek.
6. Göçmen ve mültecilerin haklarının korunması, onlara insani yardım sağlanması ve mülteci ve göçmen konusundaki anlayışı medya kanalları da dahil güçlendirmek amacıyla, ulusal ve bölgesel düzeyde sivil toplum örgütleriyle işbirliği yapmak ve bu kuruluşları teşvik etmek; kültürlerarası diyalog ve ortak savunuculuk çalışmaları yapmak.
7. Bu olgunun insan hakları yönünün, güvenlik önlemleri ve sınırların korunmasına dayanılarak askıya alınamayacağı konusunda ısrarcı olarak, kapsamlı göç politikaları konusunda bölgesel, uluslararası ve küresel işbirliğini ve eylemi teşvik etmek.
8. İlgili uluslararası ve bölgesel insan hakları mekanizmaları ile işbirliği yapmak ve uygun destek ve yardımlardan faydalanmak.
9. Hem ulusal hem de bölgesel düzeydeki çalışmaları güçlendirmek amacıyla ilgili bölgesel ağlar aracılığıyla da dahil bölgesel işbirliğinde bulunmak; bunun yanısıra göçmen ve mültecilerin insan haklarını geliştirmek ve korumak için bölgeler-arası işbirliğinde bulunmak.